

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 11-02-06 43306 ספיר ואח' נ' ג. ד. רכב ותחברה בע"מ ואח'

לפני כב' השופט פֿרּוֹפֿ עַפְרָן גִּוְסְקּוֹפֿ

- המבקשים
1. אשר ספיר
 2. יצחק אלטר

באמצעות ב"כ עו"ד עפר פירט, עו"ד אודי הקר ועו"ד לירון ליברמן

נד

- המשיבות
1. ג. ד. רכב ותחברה בע"מ
באמצעות ב"כ עו"ד לילי דורון ועו"ד ניב קלינינבלט
 2. קשור רנט א קאר בע"מ
באמצעות ב"כ עו"ד ירון רייטר, עו"ד אריאלה אבלוב ועו"ד אבישי כהן
 3. שלמה תחברה (2007) בע"מ
באמצעות ב"כ עו"ד יוסף בנקל ועו"ד מיכאל ויטן
 4. קרדן רכב בע"מ (בשם הקודם: דן רכב ותחברה ד.ר.ת בע"מ)
באמצעות ב"כ עו"ד אהרן מיכאל, עו"ד יהודה רוזנטל ועו"ד לילי שרגא
 5. רשות המיסים
באמצעות ב"כ עו"ד אלפא לבנה מפרקליות תל אביב

פסק דין

(דוחית בקשה לאישור תובענה כייצוגית)

- לפני בקשה מתוקנת לאישור תובענה כייצוגית נגד חברת ג. ד. רכב ותחברה בע"מ (להלן: "אלדן");
 1. קשור רנט א קאר בע"מ (להלן: "Hertz"); שלמה תחברה (2007) בע"מ (להלן: "שלמה SIXT");
 2. וקדן רכב בע"מ (בשם הקודם: דן רכב ותחברה ד.ר.ת בע"מ,להלן: "Avis") (להלן ייחדו:
 3. "חברות ההשכרה" או "חברות השכרת הרכב"). הבקשת הוגשה לפני הפרט הראשון והפרט השני:
 4. בתוספת השנייה לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו – 2006. שתי טענות עיקריות מועלות בבקשת
 5. האחת, כי חברות השכרת הרכב גבות מלוקחותיהם כספים שלא כדין במשך שעה שהן מחיבות אותם
 6. בנסיבות הביניים בגין רכבי הbijtoh בעסקאות השכרת הרכב, וזאת כאשר תשלומי bijtoh כל אינם חייבים
 7. בנסיבות הביניים, כי חברות השכרת הרכב גבות מלוקחותיהם פרמיות מופקעות בגין bijtoh מקרים
 8. שעה שהן כל אינן רשויות לבטח את לקוחותיהם bijtoh מקרים בהעדר רישיון מבטה.
 9.

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 11-02-06 43306 ספיר ואח' נ' ג. ד. רכב ותחברה בע"מ ואח'

א. רקע

1. המשיבות חן ארבע מבין חברות הרכבת הגדולות בארץ והן מספקות ללקוחותיהם מגוון
2. שירותים בתחום הרכבת. על שירותים אלו ניתן למנות שירותים הרכבת רכב לטוח קצר
3. (היינו, לתקופה קצרה מ-12 חודשים), שירותים תפעולי ושירותי הרכבת רכב בחו"ל
4. באמצעות זכיינים או שותפים אחרים. המשיבות 2 ו-4 הן חברות ישראליות בעלות זכויות בלעדי
5. של חברות הרכבת הבינלאומיות Hertz ו- Avis, בהתאם, ואילו אלדן ושלמה SIXT
6. הין חברת הרכבת רכב ישראלי. כל אחת מן המשיבות צי של מאות עד אלפי כלי רכב
7. המיועדים להשכרה לטוח קצר וכן שירות תחזוקת השכירה ושירות ברחבי הארץ.
8.
9. החתשרות עם חברות הרכבת נעשית באמצעות הסכם שכירות, המהווה חוזה אחד
10. כהגדרתו בחוק חוזים חדדים, התשמ"ג-1982. המבוקשים שכרו במועדים שונים במהלך שנות
11. 2010 רכבים מ לחברות הרכבת לתקופות של מספר ימים כל פעם, ושילמו את תמורתם.
12. בחשבוניות המס אשר מסרו לבקשתם בכל אחד מהmakers הוגר רכיב הביטוח באופן נפרד,
13. אולם הכספיים הביטוחיים אליהם מתיחס רכיב נפרד זה השתנו בין חברות ההשכרה אחת
14. לאחרת.
15. חברות הרכבת הרכב נהוגות להעמיד לרשות לקוחות ללקוחותיהם, בתשלומים, שלושה סוגים שונים של
16. ביטוחים. לעת עתה אטמקד במאפייני הביטוח השונים, ואילו באופן הצגת ללקוחות ידוע
17. בהמשך:

א. **בטיחות חובה**: ביטוח זה מקנה כסוי ביטוחי מפני נזקי גוף ליושבי הרכב ולצדדים
18. שלישיים. פקודת ביטוח רכב מנوعי [נוסח חדש], התש"ל - 1970 אוסרת על אדם לעשות
19. שימוש ברכב מנوعי אשר אין לו פוליסטט ביטוח חובה בת תוקף. כמו כן אוסרת הפקודה
20. על אדם לגרום או להניח לאדם אחר להשתמש ברכב מנועי אלא אם יש לו פוליסטט ביטוח
21. חובה בת תוקף. חברות הרכבת נהוגות לרכוש פוליסות ביטוח חובה לחברות
22. ביטוח חיצניות מדי שנה. המבוקשים, בבקשתם לאישור התובענה חיצונית, מסיקים על
23. בסיס פרשנות הוראות פקודת ביטוח רכב מנועי כי החובה לעriticת הביטוח חלה על
24. המשתמש ברכב, ובמקרה זה, על שכרי הרכב.
25.

ב. **ביטוח צד ג'**: ביטוח זה מקנה כסוי ביטוחי מפני נזקי רכוש העולמים להיגרם לרכשו
26. של צד שלישי בתוצאה ממשימוש ברכב המושכר. גם ביטוח זה נרכש על ידי חברות הרכבת
27. הרכב לחברות ביטוח חיצניות, והדבר נעשה עבור צי הרכב מכלול.
28.

29

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 11-02-06 43306 ספיר ואח' נ' ג. ד. רכב ותחברה בע"מ ואח'

1 צוין, כי בהתאם להוראות סעיף 40(א)(2) לטו הפקוח על מצרכים ושירותים (הסתעט סיור,
 2 הסעה מיוחדת והשכרת רכב), התשמ"ה-1985, ומכוון הוראת המפקח על התעבורה,
 3 מחויבות חברות השכרת הרכב לבטח את הרכבים המשוכרים על ידו הן בביטחון חובה והן
 4 בביטחון צד ג', שאחרות הן לא תהיה רשויות לעסוק בהשכרת רכבים.

5 **ביטוח מקיף:** ביטוח זה מקנה כסוי ביטוחי מפני נזקי רכוש לרכב המבוטח. כפי שעליה
 6 מונוגבוניהן, חברות השכרת הרכב אינן רוכשות כסוי ביטוחי זה לכלי הרכב אותם הן
 7 מעמידות להשכלה, אלא נושאות בכך בסיכון לקרות גנבה, אובדן או הוצאה
 8 הכספיות בתיקון נזקים לרכבייהם. חלף זאת, מציאות חברות השכרת הרכב ללקוחותיהן
 9 פטור, חלק או מלא לפי העניין, מאחריות בגין נזקים העולמים להיגרם לרכב המושכר,
 10 וזאת באמצעות תשלום נוסף לחברת ההשכרה. המבוקשים רואים באפשרות כאמור מעת
 11 שירותם ביטוח ללא רישיון מבטה, ואילו המשיבות רואות בו ניהול וחלוקת סיכוןים
 12 לגיטימיים בין חברת ההשכרה לבין שוכר הרכב.

13 העדרה: הכנוי "ביטוח מקיף" ניתן על ידי המבוקש. למען בהירות ההצהה יעשה להלן
 14 שימוש במינוח זה, מבלתי שהוא בכך כדי לבטא עמדה לפיה אכן מדובר ברכיב שלפי
 15 סיוגו המשפטי מהוות "ביטוח" (נושא שיבחן בפסקה 31 להלן).

16 סעיף 2 לחוק מס ערץ נוסף, תשל"ו 1975 (להלן: "חוק מע"מ") קובע את הכלל לפיו "על עסקה
 17 בישראל ועל יבוא טובין יוטל מס ערץ נוסף בשיעור אחד מחzik העסקה או הטובין". החזיב
 18 במשמעותו של מלוא מחירה של העסקה. על מנת שמס זה יוטל על הערך המוסף ולא על
 19 מחיר העסקים בכללותן, מתייר סעיף 38 לחוק מע"מ ניכוי מס תשומות הכלול בחשבנות מס
 20 שהוצאה לעסק, כהגדרתו בחוק מע"מ, וזאת במוגבלות הקבועות בסעיף.

21 סעיף 7 לחוק מע"מ מגדיר את המונח "מחירה של עסקה", כלהלן:
 22 "מחירה של עסקה הוא התמורה שהוסכם עליה, לרבות –

- 23 (1) כל מס, הילול, אגרה או תשלום חובה אחר המוטלים על העסקה
 24 שלא על פי חוק זה, זולות אם הוטלו בדיון על הקונה אך למעט מס
 25 על רווחי הון על פי פקודות מס הכנסה ומס על פי חוק מס שבת
 26 מקרעין, תשכ"ג-1963;
- 27 (2) כל הוצאה אחרת ביצוע העסקה שעל פי ההסכם על הקונה
 28 להחזירה לרבות عملה או ריבית בשל תשלום לשיעוריין ריבית או
 29 כל תשלום אחר בשל פיגור בתשלום ופיצויים בשל הפרות
 30 ההסכם כשיין עמה ביטול העסקה, לרבות מהרין של אריזות"

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 11-02-06 43306 ספיר ואח' נ' ג. ד. רכב ותחבורה בע"מ ואח'

1 הגדרה זו רחבה למדי ותכילה, אשר נמודת מדברי הסביר להצעת החוק (הצעת חוק מס ערך
2 מוסף, התשל"ה-1975, ה"ח 1178) היא קביעה בסיס מס רחב ככל האפשר. עם זאת, תקנה 6(א)
3 לתקנות מס ערך מוסף, תשל"ו - 1976 (להלן: "תקנות מע"מ"), אשר כותرتה "הוצאות לטובת
4 צד שלישי" מצמצמות מעט את ההגדרה הרחבה של "מחיר העסקה" בקובעה:

5 **"(א) סכום שילם עסק כהוצאה לצורך, והוצאה חשבונית או
6 מסמך אחר שאישר המנהל לעניין זה לשם של אותו לקוח, לא יהיה חלק
7 מהמחיר."**

8 טענת המבוקשים, בתמצית, היא שתשלום רכיבי הביטוח בעסקאות השכרת רכב אינו תשלום
9 המוטל על העיטה ואף אינו תשלום ביצוע העיטה, ומכך אינו כלל בוגר "מחיר" של
10 עסקה" כהגדרתה בסעיף 7 לחוק מע"מ. למעשה, טוענים המבוקשים כי התשלומים בגין רכיבי
11 הביטוח חסומים תחת הוראות תקנה 6(א) לתקנות מע"מ, בהיותם סכום שילמו חברות השכרת
12 הרכב עבור לקוחותיהם.

13 הטעם בגין תשלום רכיבי הביטוח לחברות הביטוח אינו מחייב במיע"מ נუץ בהגדרת "עובד"
14 בחוק מע"מ, אשר קובעת כלהלן: "מי שמוכר כסאו או נותן שירות במהלך עסקיו, ובבד שאינו
15 מלכ"ר או **מוסד כספי**, וכן מי שעושה עסקת אקראי". "ມבטחה", כהגדרתו בחוק הפיקוח על
16 שירותי פיננסיים (ביטוח), תשמ"א-1981 (להלן: "חוק הפיקוח על עסק הביטוח"), כלל
17 בהגדרת "מוסד כספי" וכן אינו עוסק בהגדרת המושג בחוק מע"מ. עם זאת, אף שמוסד כספי
18 אינו חייב בתשלום מע"מ בגין עסקאות או מכירת טובין הרי שלפי הוראות סעיף 4(ב) לחוק
19 מע"מ הוא חייב בתשלום "מס שכר ורווח" בשיעור דומה לשיעור המע"מ מהעסקה או מחיר
20 הטובין, לפי העניין.

21 כבר כתעת יודגש כי עסקאות ביטוח אין פטורות ממס בשל אפיקון כcalar, אלא בשל זהותו של
22 עורך העסקה – חברת ביטוח, שהיא מוסד כספי אשר אינו חייב במיע"מ.

23 ביום 21.12.2011, עוד לפני הוגש תגבורות המשיבות האחרות לבקשה לאישור התובענה
24 כייצוגית, הגיעו שלמה SIXT והמבקשים הודיעו משותפת על הסדר (להלן: "הסדר שלמה
25 SIXT"). בבקשת הציגו שלמה SIXT כי כל חובבי המע"מ אשר נגבו על דיה הועברו במילואים
26 לרשות המיסים וכי אין לה התנגדות כי רשות המיסים תשייב למבקשים כל סכום עליו יחולט. כן
27 הסכימה שלמה SIXT לישם בעתיד את הוראות רשות המיסים בנושא גביה המע"מ, וככל
28 שתחלת רשות המיסים כי לא היה מקום לבוט מע"מ על רכיב הביטוח לזהות את רכיב
29 הביטוח מותן לכל דמי השכירות אותן היא גובה מלוקחותיה ולסייע בהערכת כספים אלו.

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"ץ 11-02-06 43306 ספיר ואח' נ' ג. ד. רכב ותחברה בע"מ ואח'

9. ביום 18.3.2012 צורפה רשות המיסים כתובעת וכמשיבת בהיותהצדדים בליך. בעקבות
1 צירופה של רשות המיסים כמשיבת, ביקש בא הכוח המיצג להגיש בקשה מתוקנת לאישור
2 התובענה כייצוגית ובהחלטתי מיום 18.4.2012 נутרטה בבקשתה זו.

4. על רקע דברים אלה אפנה כת לסקור בקטרה את טענות הצדדים בתגובהיהם ובסיכוםיהם.

ב. טענות הצדדים

ב(1). טענות המבוקשים

11. כאמור, טוענים ב"כ המבוקשים כי רכיב הביטוח או "רכיב הפטור מארחוות", כפי שהוא מכונה
על ידי המשיבות, הכלול בתמורה בגין עסקת השכרת הרכב, אינו חב במע"ם וכי חברות
9 ההשכרה גם מהם ומכללו לקוחותיהם מע"ם שלא כדין. את עמדתם מבססים ב"כ המבוקשים על
10 כך שהחובה המהותית לעriticת חובה מוטלת על הנוהג, בעניינו - שוכר הרכב, וכי לו לא
11 התקשרו חברות השכרת הרכב בנסיבות הביטוח, היה הילוקה בעצמו מתקשר בעסקה עם
12 חברות הביטוח, ואז היה פטור משלומים מע"ם בגין דמי הביטוח. לטענותם, חובן של חברות
13 ההשכרה לבטה את הרכבים המושכרים היא בגדר גיבוי בלבד, למקורה ששכר הרכב אינו ניתן
14 לאיתור. ב"כ המבוקשים מודגשים כי רכיבי הביטוח השונים אינם מהווים תשלום חובה המוטל
15 על העסקה ואין מהם הוצאה ביצוע העסקה, ומכאן שאינם נתונים בגדר "מחירה של
16 העסקה" במסגרת סעיף 7 לחוק מע"מ. לחילופין, טוענים המבוקשים, כי התשלומים בגין רכיבי
17 הביטוח חסרים תחת הוראות תקנה 6(א) לתקנות מע"ם בגיןו חברות השכרת
18 הרכב עבור לקוחותיהם, כאשר חברות השכרת הרכב הון בכך היכול צינור להעברת הכספיים.

19. ודוק, לטענת המבוקשים אין נפקה מינה אם המשיבות רכשו את הביטוח מצד שלישי מבלי
20 תשלום מע"ם בגין (כפי שעשו לעניין ביטוחי חובה וביטוחי צד ג') או שהן עצמן משמשות
21 כ"mbטחות" (כפי שעשו לעניין הביטוח המקיים). שכן, אם הן רכשו את הביטוח מצדדים
22 שלישיים, הרי הן לא שילמו מע"ם בגין הביטוח (ואסור להן לגבות מלוקחותיהם מע"ם אותן הן
23 עצמן לא שילמו) ואם הן לא רכשו את הביטוח מצדדים שלישיים הרי הן עצמן "מעין מבטחות"
24 ולכן עסקאות הביטוח עמן לא חייבות במע"ם.

25. לביסוס טענותם מפנים ב"כ המבוקשים להוראת פרשנות 1/2002 של רשות מע"ם בעניין
26 עסקאות ליסינג (להלן: "ההוראת פרשנות הליסינג"). בהוראות פרשנות זו נקבע כי בנסיבות
27 מסוימות תשלום בגין חובה ומקרקע בעסקאות ליסינג תפעולי לתקופה מעל 12 חודשים, לא
28 ייחסב חלק ממחיר עסקת ההשכרה של הרכב. למעשה, אין כל סיבה להבחין בין עסקאות
29 ההשכרת רכב קצריות מועד לבין עסקאות ליסינג תפעולי. בנוסף, מציינים המבוקשים כי בעת

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"ץ-11-02-06 43306 ספיר ואח' נ' ג. ד. רכב ותחברה בע"מ ואח'

1 רכישת פוליסות ביטוח החובה וצד ג' משפטות חברות הרכב לחברות הביטוח "מס שכר
 2 וריווח" שהינו תחליף לתשלום המיע"מ. מס שכר ורווח, כך לגישת ב"כ המבקשים, בودאי
 3 מוגלים במחair השכורת הרכב. מכאן, מסיקים ב"כ המבקשים, כי לכוון חברות ההשכרה
 4 נושאים למעשה ב"כפל מס" שעלה עליהם תשלום מע"מ על רכיב שכר שולם בגין "מס שכר
 5 וריווח".

6 בנוסף, טוענים ב"כ המבקשים כי חברות השכורת הרכב גובות תעיריפים מופקעים של דמי ביטוח
 7 המשקפים פרמיות שנתיות של עשרות אלף שקלים. וזאת, כך לטענת ב"כ המבקשים, לרבות
 8 שימושיות כל אסור לבטח את לקוחותיהם בביטוחים שאינם מוגבים, גב אל גב, בביטוח של
 9 חברות הביטוח החיצונית בהעד רישיון מבטח מטעם המפקח על הביטוח. ביחס לביטוחים
 10 אלו תובעים המבקשים את השבת הכספיים לידיים ולידי שאר חברי הקבוצה והמע"ם בכלל זה.
 11 יש לציין כי טענה זו לא הוכחה בבקשת המקורית לאישור התובענה כិចוגית אלא נוספת לה
 12 במסגרת תיקון הבקשה.

13 לבסוף, הודגש על ידי ב"כ המבקשים כי התובענה עומדת בתנאים לאישורה כិចוגית, לרבות
 14 קיומה של עילת תביעה אישית ושאלות מהוות מושותפות לכל חברי הקבוצה, אשר קיימת
 15 אפשרות סבירה כי תוכרעה לטובת הקבוצה. כן נטען כי בסיבות העניין תובענה ייצוגית היא
 16 הדרך היעילה והחוננת להכריע במחלוקת בין הצדדים.

17 ב(2). טענות חברות הרכב

18 אלון, Hertz ו- Avis הגיעו כל אחד תוגבה לבקשת אישור התובענה כិចוגית, תוגבה לבקשת
 19 המתוקנת לאישור התובענה כិចוגית וכן סיוכומי טיעון מטעמה היא, בעוד שלמה SIXT לא
 20 הגיע תוגבה או סיוכומים לאור בקשה לאישור הסדר פשרה, אשר הוגשה, כאמור, בשלב
 21 ראשוני ביותר של החלק. עם זאת, לאור הדמיון הרב שבין טיעוני אלון, Hertz ו- Avis
 22 ATIICHIS לטענותיהם במרוכז. כמו כן לשם הנוחות, לא אבחין בין המשיבות לבן שלמה SIXT
 23 אף שהאחרונה לא הגישה כתבי בית דין.

24 ב"כ המשיבות טוענים כי העסקה ביניהן לבן לקוחותיהם היא מכלול אחד אשר על פי הוראות
 25 סעיף 7 לחוק מע"מ והנחיית עבר של רשות המס חב' במע"מ לפי המחיר המלאו. לשיטתן אין
 26 לבצע "אטומיזציה" של העסקה לרכיביה השונים ולטעון לאי חבות במע"מ בגין רכיב זה או
 27 אחר. חיזוק לעמדתן זו מצוי ב"כ המשיבות בפסקת בית המשפט העליון בג"ץ 438/10 **עמותת**
 28 **דיירי הדיוור המוגן בישראל נ' שר האוצר** (ניתן ביום 7.3.2012) (להלן: "ענין עמותת דיירי
 29 הדיוור המוגן בישראל"), אשר ניתנה במהלך הדיון בתובענה. כן שוללים ב"כ המשיבות את

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"ץ-11-02-06 43306 ספיר ואח' נ' ג. ד. רכב ותחברה בע"מ ואח'

- 1 הטענה לפיה הביטוח נעשה עבור הלקוח. לישוטן, חברות ההשכלה מותקשרות עם חברות
2 הביטוח מראש ועל דעת עצמן בפתרונות ביטוח חובה וצד ג', הוואיל וקיים של ביטוחים הוא
3 תנאי מוקדם לקבלת רישיון להשכרת רכב ולמסירתו של הרכב לשוכר. בין היתר, צביעו ב"כ
4 המשיבות על כך שבעת רכישת פוליסות הביטוח על יוז, במוחון מקרה הליסינג התפעלי,
5 והות שוכרי הרכב כלל אינה יודעה, והביטוח נעשה על שמו של חברות ההשכרת הרכב.
6. בכלל הנוגע לתחולת תקנה 6 לתקנות מע"ם סבורים ב"כ המשיבות כי חברות ההשכלה לא
7 מהוות אך צינור להעברת הכספי לחברות הביטוח, והראיה לכך היא שאף לטענת המבקרים
8 חברות ההשכלה מפיקות רווח בגין רכיב הביטוח, מעבר לתמורה המשולמת לחברות הביטוח.
9 באשר להשוואה שבין עסקאות הליסינג התפעלי לבין עסקאות השכרת הרכבים לפרקי זמן
10 קצרים צביעו המשיבות על שורה של מאפיינים המהווים, לשיטתן, טעם להחלת מדיניות שונה
11 בכל הנוגע לרכיבי הביטוח בעסקה.
12. לבסוף, טענו ב"כ המשיבות כי חברות ההשכלה אין מרווחיות כלל מהכללת רכיב הביטוח
13 בסכום החב במע"ם, שכן הגביה בגין המעו"ם מועברת בשלמותה למدينة. מטעם זה, סבורות
14 המשיבות, כי הבקשה כלל לא ראייה להתרבר בנסיבות בקשה לאישור תובענה ייצוגית,
15 והאכשניה המתאימה לה היא עתירה לבג"ץ המכוננת נגד רשותות מע"ם.
- ג(3). טענות המדינה**
16. בתגובהה, תומכת ב"כ המדינה בעדות חברות ההשכרה לפיה הן חברות במע"ם בגין מלאו
17 התמורה המשולמת על ידי לקוחותיהן, ורכיב הביטוח בכלל זה. הנימוקים המובאים בעדות
18 המדינה דומים בעיקרו לנימוקי חברות השכרת הרכב המובאים לעיל, ولكن אמצע מלוחזר
19 עליהם.
20. בכלל הנוגע להוראת פרשנות הליסינג סבורה ב"כ המדינה כי עניינה של הוראה זו שונה החלוטין
21 מעניינה של הבקשה שלפני, הוואיל והוראת הפרשנות עוסקת אך ורק בהשכרה לתקופה העולה
22 על שנה, עת הביטוח נעשה על שמו של השוכר. כן מצינית ב"כ המדינה כי בעניין שלפני אין
23 התامة בין הפרמייה המשולמת על ידי חברת ההשכרה לבין מרכיב הביטוח המשולם על ידי
24 שוכר הרכב על פי הסכם השכירות.
25. לבסוף, ציינה ב"כ המדינה בתגובהה כי שומה על בית המשפט לנוקט משנה זהירות בטרם
26 תאושר בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד המדינה, וכיינה כי מילא ככל שתואשר התובענה
27 ייצוגית אין לחייב את רשותות המס בהשבה לגבי תקופה העולה על 24 חודשים שקדמו למועד
28 שבו הוגשה הבקשה לאישור נוכחות הוראות סעיף 21 לחוק תובענות ייצוגיות.

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"ץ 11-02-06 43306 ספיר ואח' נ' ג. ד. רכב ותחברה בע"מ ואח'

1

ד. דין והכרעה

2. סעיף 8(א) לחוק תובענה ייצוגיות קובע כי בית המשפט יאשר תובענה ייצוגית רק אם נמצא כי
 3 התובענה מעוררת שאלות מהותיות המשותפות לכל חברי הקבוצה, אשר יש אפשרות סבירה
 4 שיוכרעו לטובתם; כי ניהולו הוא הדרך היעילה והחומרה להכרעה בחלוקת; וכי קיים יסוד
 5 סביר שענין כלל הקבוצה יוצע ויוחל בדרך הולמת ובתום לבב. כפי שאפרט להלן, לא מצאי
 6 כי קמה אפשרות סבירה שהשאלות שעוררה התובענה יוכרעו לטובם חברי הקבוצה.

7. לאחר שופטיים את התובענה המתוκנת ממחצotta, מתרבר כי היא מבוססת על שתי טענות
 8 שונות, המופנות כלפי שני רכיבים שונים בתמורה שמקבלות המשיבות מלקחותיהם:

9. **הטענה בעניין ביטוח החובה וביטוח צד ג'** – לפי הנטען בתובענה חברות השכרת הרכב
 10 אין רשות לחיב את ליקוחותיהם בתשלום מע"ם בגין רכבי התמורה המתייחסים
 11 לביטוח החובה ולביטוח צד ג'.

12. **הטענה בעניין "הביטוח המקיף"** – לפי הנטען בתובענה חברות השכרת הרכב אין
 13 רשויות לגבות תשלום עבור "ביטוח המקיף", מאחר שאף אחת מהם אינה מחזיקה
 14 ברישיון מבטח, וזאת בניגוד להוראת סעיף 14(א) לחוק הפיקוח על עסקיו הביטוח ("לא
 15 **ישוק אדם בביטוח אלא אם יש בידו רשות לפי סעיף 15 ובהתאם לתנאי הרשות").**

16. כפי שיבחר להלן, שתי הטענות הללו מושללות יסוד.

17. הטענה בעניין ביטוח החובה וביטוח צד ג'

18. המשיבות מחויבות מכוח הדין בטוח את רכיביהם בביטוח החובה ובביטוח צד ג' אצל חברות
 19 ביטוח. ביטוח זה אינו חייב במילוי, שכן חברות הביטוח עצמם הונפקו מן מוסד כספי, אשר
 20 אין חיבות בתשלום מע"ם (ומילא אכן חברות הביטוח מגלוות אותו על ליקוחותיהם). חלק
 21 זאת, נושא חברות הביטוח במס שכר ורווחו אותו הן מביאות בחשבון, כך יש להניח, בשעת
 22 תמחור הביטוחים שנן משוקות (ובכל זה הביטוחים שנן משוקות לחברות ההשכרה).

23. עלויות ביטוח אלו הן, מטבע הדברים, חלק מעלות הפעולות של חברות השכרת הרכב (בדומה
 24 לעלות רכישת הרכבם, תחזוקתם וכיו"ב), ועל כן הן מותמכחות על ידי חברות ההשכרה,
 25 ומהווה שיקול בחישוב התמורה הנדרשת מלקחותיהם. אצל חלק מהמשיבות התמחור על עלויות
 26 הביטוחים הללו הוא חלק מהתמורה הכלולת הנדרשת מהליך (כך, למשל, אצל Avis).
 27 ואילו אצל חלק אחר מהן התמורה בגין הביטוחים מוצגת ללקוחות כרכיב תמורה נפרד, תחת
 28 הכותרת "ביטוח" (כך, למשל, אצל אלדן). לאחר שחברות הביטוח הן "עובד", עליו חל חוק
 29 מע"ם, התמורה המשולמת על ידי לקוחות מחייבת במילוי (ובכל זה, התמורה הנובעת מרכיב
 30 ביטוח החובה וביטוח צד ג', בין אם הוצאה בנפרד ובין אם לאו).

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"ץ-11-02-06 43306 ספיר ואח' נ' ג. ד. רכיב ותחברה בע"מ ואח'

- 1 26. ב"כ המבוקשים הלו מספר טענות נגד הפרקטיקה לפיה התמורה הנדרשת נגד רכיב ביטוח
2 החובה וביטוח צד י' מחייבת במע"ם:
- 3 ראשית, נטען כי הרכיב הנגבה מהליך בגין הוצאות הביטוח אינו חייב במע"ם לפי הוראות
4 סעיף 7 לחוק מע"ם. לא ברור כיצד ניתן להעלות טענה מסוג זה. התשלומים בגין הוצאות הביטוח
5 מהוות חלק מהתמורה המשולמת על ידי הלקוח לחברת ההשכרה, וזאת ללא קשר לכוורת
6 שניתנה לו. ודוק, המחוקק הבהיר בסעיפים 7(1) ו- 7(2) לחוק מע"ם כי אפיו החזר תשלום
7 חובה החל על המוכר בעקבות עסקה (להוציא החזר מע"ם) והחזר הוצאה שיש למוכר לצורך
8 ביצוע העסקה מהוים חלק מהתמורה. קל וחומר כי כך לגבי תשלום הבא לכיסות רכיב הוצאה
9 של המוכר שאינו נבע ישירות מביצוע העסקה (זוatz בין אם החזג ללקוח רכיב תמורה נפרד
10 ובין אם לאו).
- 11 שנייה, נטען כי מאחר שרכיב הוצאה בו עסקין (ביטוח חובה וביטוח צד ג') מושלים על ידי
12 חברות ההשכרה ללא מע"ם, גם גלגולו על כתפי הלוקה אינו צריך להיות מחייב במע"ם. בטענה
13 זו אין ממש. התמורה המשולמת לחברת ההשכרה חייבת במלואה במע"ם, וזאת ללא קשר
14 לשיקולים שהביאו לקביעתה. ודוק, סעיף 4(31) לחוק מע"ם מכיר בכך ש"מכירת נכס שעלה פי
15 דין לא ניתן היה בעת הרכישה או היבוא לנכונות את מס התשלומות בשל רכישתו או יבואו",
16 פטורה מע"ם. ואולם, המذبور בפטור מיוחד, המתייחס למכירות נכס שנרכש למי שאינו עוסק
17 (כדוגמת מלכ"ר או מוסד כספי). אין בחוק מע"ם הוראת פטור מקבילת לעניין רכישת שירות.
18 לפיכך "עובד המקבל שירותים מעות מלכ"ר – דבר הגורם לו שאינו יכול לנכונות את מס
19 התשלומות – ישא בנטול מלאה המס בגין שירותים אלה "המוטעים" בעיסוקאות שהוא עשו
20 לאחר מכון" (אהרון נדר, מס ערך מוסף (553) (2013)). וobile, גם כאשר עסקין ברכישת נכס
21 ממילכ"ר, והטעינותו חלק ממוצר או שירות הנמכר על ידי עובך, ספק אם הוראת הפטור תחול.
22 טלן למשל מצב בו עובך רוכש חלק מחומר הגלם שלו ממילכ"ר, שאינו חייב במע"ם (לדוגמא,
23 בית עסק המוכר חבילות שילחים בהן משולבות גםUGHיות המיזמות ונמכרות לצורך גiros
24 תרומות למוסד צדקה המאורר כמלכ"ר). נראה כי החיבור במע"ם יוטל על מלאה התמורה
25 שמקובל בבית עסק (קרי המחיר שהוא בתמורה לחבילות הש夷), וזאת למגוון שבבעבר חלק
26 מחומר הגלם (העוגיות) לא שולם על יד בית העסק מע"ם, ולא נוכה מס תשומות (הטעם לכך
27 הוא שספק אם במרקחה כזה ניתן להשתמש בסעיף 4(31) לחוק מע"ם, לאחר שלא ניתן לפצל את
28 העסקה למרכיביה. השוו לעניין **עמותת דיררי הדיוור המוגן בישראל**.
- 29 שלישית, נטען כי מבח הדברים האמור, לפיו המער"ם מושלים גם בגין רכיב הוצאה שלא שולם
30 בעברו מע"ם, עלול לייצור מיסוי כפלי, מאחר שרכיב הוצאה כולל תשלום של מס שכר ורווח
31 מכוח סעיף 4(ב) לחוק מע"ם, אותו לא ניתן לנכונות במס תשומות. מבחינה עובדתית הטענה
32 נכונה, ואולם אין מדובר בכפל מס, שכן לא מדובר במס המוטל פעמיים בגין אותה פעילות
33 כלכלית, אלא בשני מסים שונים (מע"ם ומס שכר ורווח) המוטלים בשל שתי פעילויות כלכליות

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 11-02-06 43306 ספיר ואח' נ' ג. ד. רכב ותחברה בע"מ ואח'

שונות (הראשון בשל פעילות המוסד הכספי, והשני בשל השירות שניתן על ידי חברות ההשכרה לשוכר). השו ע"א 6014/04 **מנהל מס ערך מוסף אשדוד נ' ראנקו אינגבסטמנט לימייד ואח'** (ניתן ביום 28.1.2009, פסקה 19). مكان שמדובר בעניין שיש להבאו בחשבון בחברון במסגרת שיקולי תכנון המס, ולא מעבר לכך. והדגמא שהובאה לעיל תמחיש: כאשר בית עסק רוכש חלק מהומריה הגלם שלו ממיל'ר, הוא צריך להביא בחשבון שלא יוכל לבנים בגין מס תשומות. עניין זה מהוות חלק מתוכנו המס של אותו בית עסק, בצד שיקולים אחרים (כגון היכולת להנות מהתבטת מס הכנסה בגין תרומה). מכל מקום, און בעובדה זו כדי להוות טעם לשחרור בית העסק מחובתו לשלים מע"מ בגין מלאה התמורה שיגבה עבורו מוציאו ושירותיו.

רבייעית, נטען כי ביטוח החובה וביתוח צד ג' נעשים על ידי חברות ההשכרה בראש ובראשונה בעבור החלוקה. טענה זו, אף אם נניח כי היא נכון, חסרת כל נקודות משפטית, שהרי חלק ממשמעותי מהוצאות חברות ההשכרה (ובכללו רכישת הרכבים והטיפול בהם) מוצאות, בראש ובראשונה, על מנת לאפשר את מתן שירותים הכספיים לציבור הלקוחות. נניח, לשם המשחה, כי המדינה תחליט לבטל את המע"מ על עסקאות מכירת רכבים (אך לא על עסקאות השכרת רכבים). פשיטה כי לא יהיה בשינוי זה כדי לאפשר לחברות ההשכרה להפסיק לשלם מע"מ בגין חלק מהתמורה, בטענה שהיא מתייחסת להוצאות רכישת רכבים הפטורות עתה מע"מ (עם זאת, יש להניח כי שינוי זה יבוא לידי ביטוי באופן תמהור העסקה על ידי חברות ההשכרה, דהיינו בביטול המע"מ על רכבים יבוא לירידה בעלותו היציר של חברות ההשכרה, והדבר אמר לחתבטה, בודאי בשוק תחרותי, בירידה של מחירי השכרת הרכבים).

חמשית, ונראה כי זו טענתן המרכזית של המבוקשות, נטען כי חברות ההשכרה משמשות "צינור" לחברת כספי ביטוח החובה וביתוח צד ג' מחלקות לחברות הביטוח, ולפיכך מכוח תקנה 6(א) לתקנות מע"מ, אין לראות את החזר ההוצאה בגין חלק מהתמורה המשולמת לחברות ההשכרה. כחיזוק לטענה זו הצבעו המבוקשים על הוראת פרשנות הליסינג כראיה לכך שוגם רשותי המס סבורות שתשלום עלויות הביטוח על ידי חברות ההשכרה נעשה כ"צינור" עבור השוכר. ואולם, גם בטענה זו אין ממש.

הלכת בית המשפט העליון בע"א 8669/07 צ.ד.א. **אחזקה ושירותים בע"מ נ' מנהל המכס והמע"מ** (ניתן ביום 29.12.2009. להלן: "ענין צ.ד.א."). קובעת כי לצורך הפעלת תקנה 6(א) לתקנות מע"מ יש לבחון בכל מקרה את מידת הניתוק שבין העוסק לבין הסכומים המועברים באמצעותו. נקבע, כי על מנת שלא ייחסבו הסכומים חלק ממוחיר העסקה, על העוסק להיות אך "צינור" להערכות ובלשון בית המשפט: "צינור ותו לא: **הכספיים עובדים דרכו ובאמצעותו, אך מבלי שתהייה לו נגעה ממש מכל סוג בהם.**" עד נקבע באותו עניין כי יש לבחון מיהו הגורם אשר יצר את החייבים שלגביהם מועברים הכספיים לצד שלישי – העוסק או הלקוח. ככל שמדובר של הלקוח נפקד מוחלטה זו, יקשה לראות את העוסק כ"מתווך" בלבד.

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 11-02-06 43306 ספר ואות נ' ג. ד. רכב ותחבורה בע"מ ואחר'

1 נקל לראות כי התנאים הללו לא מתקיימים בענייננו, וזאת מספר טעמים: ראשית, חברות
 2 השכרת הרכב נזקקת לביטוח החובה ולbijוטו צד ג' לצרכיהן שלhon, כגון לעניין סינוי הרוכבים
 3 ממוקם למקום וטיפול בהם. כן נראה שחברות ההשכרה מחויבות לקיים ביטוח חובה גם כאשר
 4 הרכב אינומושך כלל; שנית, בעיון צ.ד.א. מציביע השופט אליקים ורובינשטיין על כך שכארור
 5 העוסק משמש כ"צינור", הרי שהוא משמש "מען נאמן לכיספי הלוקו" (פסקה י"ד בפסק הדין,
 6 והשו גם הוראת תקנה 6(ב) לתקנות מע"מ). חברות ההשכרה אינם לא נאמנים, ולא מעין-נאמנן, על
 7 כספי שוכר הרכב, שכן אין כל מגבלות על השימוש שהן רשויות לעשות בכפסים הללו;
 8 שלישיית, חברות השכרת הרכב הן שיזמות את עסקות הביטוח, זמן רב לפני שזהות הלוקו אשר
 9 ישכור את הרכב ידועה להן. הן אשר בוחרות את זהות חברות הביטוח והן אשר מנהלות את
 10 המוי"ם בדבר הפרמיות שישולם בגין עסקאות הביטוח. ברור וגלו שמקומו של הלוקו נפקד
 11 מהחליטה זו. עם זאת יש להציג כי העבודה שזהות הלוקו אינה ידועה לא מלמדות בהכרח כי
 12 הביטוח אינם לטובתו. בדייני נאמניות למשל, אין הננה חייב להיות ידוע בעת יצירת הנאמניות
 13 ואף אין הוא חייב להיות קיים אותה שעה (ראו שולמה כרמל **חוק הנאמניות** (מהדורה רביעית,
 14 2004) עמוד 125); רביעית, חברות השכרת הרכב אינם צינור במובן זה שהתחייבותיהם כלפי
 15 חברות הביטוח הן בלתי תלויות בהתחייבות שוכרו הרכב כלפייהן. שכן, אף אם תהיה לחברת
 16 השכרת רכב מסוימת שנאה במילוייה בה איש לא ישכור ממנה רכב מסוימים במהלך כל השנה,
 17 עדין תהיה חברת ההשכרה מחויבת לשלם לחברת הביטוח את הפרימה בגין ביטוח החובה
 18 וביטוח צד ג' של אותו רכב. באופן דומה אם תעריך חברת השכרת רכב מסוימת את מסטר
 19 השוכרים בשנה בשיעור מסוים, ותגביה מאותם לקוחות את החלק היחסי של הביטוח, אך בסופו
 20 של יום יסתבר שהערכה נעשתה בחסר, היא לא תוכל לגילג את העלות העודפת על לקוחותיה
 21 הקודמים; חמישית, חברות השכרת הרכב לא רואות עצמן כ"צינור" להעברת כספי השוכרים
 22 לחברות הביטוח. וזאת, להבדיל מעניין צ.ד.א. בו הגורם שעטיר לסייע היה גם הגורם אשר העביר
 23 את הכספיים לצדדים שלישיים, וראה עצמו גורם מותוק בלבד. לעומת חברות השכרת הרכב
 24 לא רואות עצמן כ"צינור" להעברת כספים משמעותם לא מבוטלת. תכליתה של תקנה 6 לתקנות
 25 מע"ם היא לטפל במקרה בו נחשב העסק לשלוות של הלוקו בפיתוח תשלוםים אשר מטיבם
 26 מוגבלים על הלוקו (ראו פיסקה ט"ו בעניין צ.ד.א.). ככל שחברות השכרת הרכב לא רואות עצמן
 27 כשליח, וכל עוד הן מודדות כי הן מפיקות רווח בגין הטיפול ברכיב הביטוחים, קשה לקבל עモזה
 28 לפיה הן פועלות כשלוחות. יצוין כי באשר לשאלת האם מפיקות חברות השכרת הרכב הנהה
 29 ישירה או עקיפה מתקבלי הביטוח שמשלים הלוקו דבריו המבקשים בשני קולות: לעניין עמידה
 30 בתנאי תקנה 6 לתקנות מע"ם טענו המבקשים כי חברות השכרת הרכב לא מפיקות הנהה
 31 מתקבלי הביטוח בלבד עמידה בהוראות הדין המחייבות אותן לעורך ביטוחים. ואולם, לעניין
 32 גובה הפרמיות הנגבות טענו המבקשים כי מדובר בפרמיות בשיעורים מופקעים. כיצד, צד אחד
 33 רשאי להעלות טעונים עובדיתיים סותרים למצויים בידיעתו במיסוגת אותן התדיינות (תקנה
 34 7(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד – 1984). בכך יש להסיק כי חברות השכרת הרכב

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"ץ 11-02-06 43306 ספיר ואח' נ' י. ד. רכב ותחברה בע"מ ואח'

1 עצמן טענות כי הן מפיקות הנאה ישירה בדמות רווח על תקבולי הביטוח שמשלים הלקות, וגם
 2 מטעם זה ראוי איפוא לאחות את הטענה כי חברות השכרת הרכב מהוות צינור להעברת כספי
 3 הביטוח, ותו לא.

4 המבקשים הסתמכו כאמור על הוראת פרשנות הליסינג, ואולם כל שניตน למדו ממנה הוא שוגם
 5 לשיטת רשותם המס יתכו נסיבות בהן המשיכר ישמש כ"צינור" בלבד לצורך ביצוע תשלוםוי
 6 הביטוח על ידי השוכר. כמובן, לא זה המצב כשמדבר בעסקאות השכרת הרכב שמצוות
 7 המשיבות.

8 ודוק, נכון השני עוברת בטיענות המבקשים התזה כי לא ניתן שהקביעה האם הסכומים
 9 המשולמים על ידי שוכרי הרכב בגין הביטוחים עומדים בתנאי תקנה 6 לתקנות מע"ם תיגור
 10 מדרך התנהלותן של חברות החשכה. בכך נקלעו המבקשים לכל טעות קונספטואלית. השאלה
 11 אם עסק מהוות "צינור" בלבד להעברת תשלום, או שמא התשלום מהוות חלק מהתמורה
 12 לעוסק, אינה שאלה תיאורטיבית הנבחנת בהתאם למטרות העיסקה שאימצו הצדדים. לפיכך –
 13 מדובר בשאלת עובדתית-נסיבטיבית הנבחנת בהתאם למטרות העיסקה כ"צינור" להעברת
 14 גס אם באופן עקרוני ניתן לעצב עסקה במסגרת חברת החשכה תיתפס כ"צינור" להעברת
 15 כספי הביטוח כפי שהדבר במרקם העומדים בדרישות הוראת פרשנות הליסינג), הרי שאין בכך
 16 מertos כל עוד לא עוצבה העיסקה באופן שמייעד לחברות החשכה תפקיד של "צינור" בלבד,
 17 הלהה למעשה. זאת ועוד, לעיצוב העיסקה בדרך חלופית יהיה מן הסתם עלויות כספיות, ולפיכך
 18 לא ניתן אף לקבוע כי היא רצiosa לשוכרי הרכב (כך, למשל, הנפקת חזוי ביחס על שם השוכר
 19 עלולה לגרום לכך שהברות הביטוח יתייחסו לעסקה לתוקפה קרצה ממשנה, ויחייבו
 20 בתשלום הגובה מהחלוקת היחס של השנה. השוו להוראת סעיף 7 לחומר ביטוח 1-32-2005 "דמי
 21 ביטוח בענף רכב חובה", אשר צורף כנספח אי לתשובה לתגובה מטעם המבקשים).

22 המסקנה המתבקשת היא שלא רק חברות השכרת הרכב לא רואות עצמן כ"צינור" גרידא
 23 לצורך העברת תשלוםוי הביטוח אלא שכן לא עומדות במאפיינים הנדרשים לצורך כך. מכאן,
 24 שירותים הביטוח לא ננסים לדגר תקנה 6(א) לתקנות מע"ם.

25 **27. קיצומו של דבר – הפרקטיקה של חברות השכרת הרכב,** לפייה הן מחייבות במע"ם את מלאו
 26 התמורה שהן מקבלות ובכלל זה גם תמורת המשולמת להן עבור ביטוח החובה וביטוחין צד ג',
 27 בין אם תמורה זו מהוות חלק מהתמורה הכלולית ובין אם היא מוצגת ללקוח בנפרד) היא
 28 הפרקטיקה בה הן חיות להנحو על פי חוק מע"ם ותקנותיו. ממילא אין מקום לאשר הגשת
 29 תובענה כייצוגית ביחס לעניין זה.

30 **28. בשולי הדברים** אבקש להעיר הערת בדבר הדרך בה מוצגים התשלומים בגין ביטוח החובה
 31 וביטוח צד ג'. חברות השכרת הרכב אין אחיזות באופן הצגת רכבי הביטוח בהסכם השכרת
 32 הרכב או בחשבונותיהם מנפיקות. כך למשל, חברת אלדן צינה בהסכם עמה בנסיבות

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"ץ-11-02-06 43306 ספיר ואח' נ' ג. ד. רכב ותחבורה בע"מ ואח'

נפרדים את התעריף בגין דמי השכירות ואת התעריף עבור ביטוחים (לא פירוט סוג הביטוחים הנכללים ברכיב זה. בדין מיום 15.10.2012 מסר בא כוחם כי המודבר בכלל סוג הביטוחים);
 חברת Avis הפרידה בחשבוניות שונות בין דמי השכירות לבין רכיבי "הפטור מאחריות" (כיסוי מפני גניבות וכיסוי מפני נזק רכוש לרכב), ואילו חברות Hertz ושלמה SIXT פירטו בחשבוניות מטען רכיב שעניינו "ביטוח שבת/חג" (כפי שנמסר לי, רכיב זה מתיחס לביטוח בגין יום השבת בגיןו לא נגבה רכיב השכירות מהמקש 2, לאחר שהאחרון הצהיר כי הוא שומר שבת).
 בנוסף, ניתן למצוא שנות גבואה ביחס שבין דמי השכירות לבין דמי הביטוח בכל אחת מחברות השכרת הרכב, אף שהסק הכלל של הרכיבים הנ"ל, קרי הערות הסופית לשוכר הרכב, היא באופןם סדרי גודל.
 מצד הדברים בו חלק חברות השכרת הרכב אין יכולות את עלות רכישת ביטוח החובה וביטוח צד ג' (אותם הן מחויבות לעורך) במסגרת עלות השכירות הכלול, איננו תקין, ועלול להביא לכשל צרכני. הטעם לכך הוא שהדבר מנסה על עירication השוואה בין הוצאות המתקבלות חברות השכירה שונות, ועלול להביא לכך שהחלוקת יתקשר בהצעה פחות טובה מביניהן, מאחר שאינו מודע לחלק מרכיבי התמורה שהוא נדרש לשלם בעבור שכירת הרכב (לдин מרתוך בכספי מסווג זה, הנוצרים בעקבות ניצול הטבות קוגניטיביות של צרכנים על ידי עסקים, ראו Oren Ber-Gil, *Seduction by Contract: Law, Economics, and Psychology* 1 - 44 (2012)). קשה לראות מהי הצדקה העניינית לכך שביטוח החובה וביטוח צד ג' לא יוצאו ללקוח חלק מההוצאות הכלולות של חוות השכירות. כאמור, מדובר בביטויים שחויה על חברות ההשכרה לעורך על פי הדין הישראלי, ולפיכך אין הם בגדר עניין הנתון לשיקול דעתו של השוכר. פיצול התמורה בין ביטוחים אלה ליתר עלויות שכירת הרכב עלול לפיכך להביא להטעית חלק מליקות, אשר יסבירו כי עלות ההשכרה נמוכה מההוצאות האמיתית.
 טוב יעשו כל חברות השכרת הרכב אם יציגו ללקוחותיהם את מלא המחיר המינימאלי שלהם נדרש לשלם (זהיינו מלא התשלום הנדרש עבור מכלול הרכיבים הלא אופציונליים בהסכם השכרת הרכב) כתנון אחד, וימנעו מעיטה ואילך מיצירת הפרדה מלאכותית בין עלות ההשכרה לעלות הביטוחים שהן חייבות לעורך (קרי ביטוח החובה וביטוח צד ג').

הטענה בעניין "הביטחון המקורי"

הטענה בעניין ה"ביטחון המקורי" (כפי שמכונים זאת המבקשים) שונה תכליתית שינויו. עניינה של טענה זו במרכיב אופציונלי בהסדר השכרת הרכב, במסגרתו מציעות חברות ההשכרה ללקוחותיהם, נגד תוספת תשלום, "מווצר הגבלת אחריות" המכונה על ידן לעתים בתיבות "כיסוי" ואף מוגג לעתים כ"ביטחון". מוחתו של הסדר זה הוא הפחתה מלאה או חלקית של האחריות בה ישא השוכר ככל שיגרמו נזקים לרכב במהלך תקופת השכירות. כאמור, כל

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 11-02-06 43306 ספיר ואח' נ' ג. ד. רכב ותחבורה בע"מ ואח'

- 1 המשיבות אינן רוכשות ביטוח אצל חברות ביטוח נגד הסיכוןים שهن נוטלות על עצמן במסגרת
 2 ה"ביטוח המקיים", אלא נושאות בעליותיו וסיכוןם אלו בעצם (כלומר, ככל שנגרם נזק לרכב
 3 אשר הלקוח רכש לבגיו "ביטוח מקיף", חברות השכרת הרכב היא הנושאת בנזק זה, בגין
 4 סכום החשתפות שנקבע להקות, ככל שנקבע).
5. בגין ה"ביטוח המקיים" מושלים מע"מ, ואין טענה של ממש שלא צריך להיות מושלים מע"מ,
 6 שהרי מדובר בשירות שניתן ישירות על ידי חברות השכרת הרכב. אומנם המבוקשות טוענו בלשון
 7 רפה כי יש לראות בחברות ההשכרה "מעין מבטה", ולהחיל עליהם את כללי המס הקיימים על
 8 חברות ביטוח, אולם טענה זו נראה מופרכת על פניה. כזכור, חברות ביטוח אינן משולמות מע"מ
 9 מאחר שאינן מוגדרות כ"עסק" לעניין חוק מע"מ (וכגד שחרורו מע"מ הווטל עליהם "מיס שכיר
 10 וריווח"), ולא לאחר שתחומי עסקון פטור מתשולם מע"מ. חברות השכרה אינן לא מלכ"ר ולא
 11 מוסד כספי, וממילא בגין תשלום על שירות שהן נותנות (ואפילו אם היה מקום להגדירו
 12 כ"ביטוח" או "מעין ביטוח") יש לחייבם במע"מ על מנת להתגבר על קשי זה טענו המבוקשות כי
 13 יש לפצל את הסיווג של חברות ההשכרה, תוך הפעלת סעיף 58 לחוק מע"מ. תקיפת מדיניות
 14 רשות מע"מ בעניין זה חורגת מהמשמעות הדינונית של ההליך שלפני, ולאחר אשר יובהר להלן,
 15 גם אינה מוצדקת לגופה).
- 16.خلف זאת, הטענה שהעלו המבוקשים בבקשת המתוכנת היא שעצם ההצעה של "ביטוח מקיף"
 17 על ידי חברות ההשכרה מஹה הפרה של חובת הרישוי הקבועה בסעיף 14(א) לחוק הפיקוח על
 18 עסקיו הביטוח. גם בטענה זו אין ממש. חוק הפיקוח על עסקיו הביטוח מגדר את המונח "עסק
 19 בביטוח" כ"תקשות דרך עסק בחזוי בביטוח, למעט מתן אחריות למטרך או לשירות הנלווה
 20 לעיסוק עיקרי אחר של נתן האחריות". המונח "חווי ביטוח" אינו מגדר בחוק הפיקוח על
 21 עסקיו הביטוח, אולם בסעיף 1 לחוק חוות הביטוח, תשמ"א – 1981anno מוצאים כי "חווי ביטוח
 22 הוא חוות בין מבטה המחייב את המבטח, תמורה דמי ביטוח, תשלום, בקרות
 23 מקרה הביטוח, תגמולו ביטוח לモטב". פשיטה כי לא זה המצב בуниינו. הסדר ה"ביטוח
 24 המקיים" שמצוות חברות ההשכרה אינם מטל עליהם חוות לשלהם תגמולו ביטוח לשוכרי
 25 הרכבים. כל שהסדר ה"ביטוח המקיים" עושה הוא לשולחן לחברת ההשכרה (קרי, הרכב
 26 את הזכות לتبיע פיצוי מסווך הרכב על נזקים שייגרמו לרוכשה של חברת ההשכרה (קרי, הרכב
 27 המושכר). במילים אחרות, הסדר ה"ביטוח המקיים" אינו כולל הסדר ביטוח אלא הסדר פטור
 28 מאחריות (להבחינה בין הסדר ביטוח להסדר פטור ראו פסקאות 52 – 58 להחלתי בבקשת
 29 לסילוק על הסף בת"א (מרכו) 8746-10-09 בודיצ'ב נ' פוכטונג נ' ניתן ביום 16.12.2010.).
 30 לפירוש ממצאים של הגדרת המונח "חווי ביטוח" השוו פסקאות 46 – 49 ע"א 8447/06 קופת
 31 חולים מאוחדת נ' היימן (ניתן ביום 22.5.2011)).
 32 איני מכיר הלהקה או הצדקה המרחביה את תחולת חוק הפיקוח על עסקיו הביטוח כך שיחול גם
 33 על הסדרי פטור. כך, למשל, הצורך בפיקוח על יציבות חברות המציגות הסדרי ביטוח על בסיס

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 11-02-06 43306 ספיר ואח' נ' ג. ד. רכב ותחברה בע"מ ואח'

1 מישורי, אין חל ביחס לחברות המציגות הסדרי פטור (שהרי אין סכנה שהחברה לא תורח לעמוד
 2 בהסדר פטור שכרכנה אם תקלע לקשיים כלכליים). המשקנה המתבקש היא שהצעת ה"bijouterie
 3 המקיף" לא חייבת חברות השכרת הרכב בהוצאת רישיון מבטח לפי חוק הפיקוח על עסקיו
 4 הביטוח.

5. בשולי הדברים אבקש להשער שלש העורות משלימות:

6 ראשית, חוק הפיקוח על עסקיו הביטוח פטור מתחולתו "מתן אחראיות למטרך או לשירות הנלווה
 7 לעיסוק עיקרי אחר של נתן האחראיות". דומה שהורה זה הייתה צריכה לחול מיל וחוור על
 8 המשכבות, אם היה מקום לסביר שיש להרחיב את תחולת חוק הפיקוח על עסקיו הביטוח גם על
 9 הסדרי פטור. ודוק, מאחר שהתחייבות חברות ההשכרה מתייחסת לנכסים שבבעלותן (הרוכבים
 10 המושכרים) ספק אם מדובר במתן אחראיות (שירותות הנitin ביחס למוצר של אחר). ואולם,
 11 אם המוחזק פטור מתחולת החוק מצביהם של מתן שירות נלווה ביחס לנכס של הלוקות, קל
 12 וחומר כי אין להחיל את חוק הפיקוח על עסקיו הביטוח על מתן שירות נלווה המתייחס לנכס של
 13 העוסק.

14 שנייה, שאלת נבדה, אותה אבקש להזכיר בעת מצוא, היא האם הסכם ביטוח שנכורת על ידי
 15 מבטח שאינו מחזק ברישיון הנדרש לפי חוק הפיקוח על עסקיו הביטוח הוא הסכם פסול. לעומת
 16 ברוח זה אומצה אומנים באנגליה, אולם היא אינה נקייה מספקות, וניתן לטעון כי הסנקציה בגין
 17 אי קבלת רישיון מבטח צריכה להיות מוגבלת למישור הפלילי והמנהלי, מחד גיסא, ולאפרות
 18 הלוקות לטעון כי אי קבלת הרישיון מהווה הפרת חוזה, מайдץ גיסא. לדין בסוגיה זו ראו עופר
 19 גורסקופף "חוזה פסול" מתוך דניאל פרידמן וניל כהן, **חוזים – ברוך ג' (2003) 489** העלה 53,
 20 511-510, שחר ולר, **חוק חוזה הביטוח, תשמ"א – 1981** (תשס"ה - 173 - 174).

21 שלישיית, קבלת טענות של המבקשות בעניין ה"bijouterie המקיף" היא בגדיר "שפיכת המים עם
 22 התינוק" מבחינת הקבוצה אותה הם מבקשים ליצג, שכן משמעותה היא לחברות ההשכרה
 23 יהיו מנוגעות מלהציג הסדר של "bijouterie המקיף" כל עוד לא קיבלו רישיון מבטח. כאמור, לא זו
 24 התוצאה המתחייבת מחדין.

25 לבסוף, ברקע טענות המבקשים בעניין ה"bijouterie המקיף" (ואולי גם בעניין ביטוח החובה
 26 וביטוח צד ג') עומדת תחווהם כי המחיר הנגבה מחלוקת הוא גבוה מהרואי, וטעון פיקות.
 27 ואולם, ככל שקיים כשל שוק בעניין זה ו滥פני הוציאו רקס וראיוט אנקדוטליות בנושא זה), הרי
 28 שנראה כי הרגולטור שהנושא נופל לתהום אחריוותו הוא המפקח על התעבורה, ולא המפקח על
 29 הביטוח (ראו, למשל, פרק י' לצו הפיקוח על מצרכים ושירותים (השעת סיור, הסעה מיוחדת
 30 והשכרת רכב), התשמ"ה – 1985). להשלמת התמונה יצוין כי המפקח על התעבורה עסק בעבר
 31 גם בסוגיות ביטוח צד ג' של רכבי חברות השכרה (ראו נוהל בנושא ביטוח צד ג' לכלי רכב
 32 המועדים להשכרה ולהחכלה (לייסינג) מיום 15.12.2008), וגם בסוגיות תנאי ההתקשרות

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"ץ-11-02-06 43306 ספיר ואח' נ' ג. ד. רכב ותחבורה בע"מ ואח'

ב"בイトוח המקוף" (ראו נוהל בנושא ביתוח (השתתפות עצמית) של כלי רכב המיועדים להשכלה והחקרה מיום 6.5.2009). מילא נראת כי הוא מוסמך לבדוק את הצורך באסדרה של נושא גלגול עליות הביטוחים על ציבור שכרי הרכבים (זואת הן ביחס לביטוח החובה וביתוח צד ג', הן ביחס ל'ביטוח עצמי'; הן בנוגע למיען המובא לפני ציבור הלקחות, הן בנוגע ליחס שבין התשלום הנדרש מהשוכר לעליות הביטוחים לחברות ההשכלה).

33. **סיכומו של עניין**, גם הטענה כי חברות ההשכלה מנויות מהצע "ביטוח מקוף", מאחר שאין בידן רישיון מבטה, ראוייה להידוחות.

ד. סוף דבר

34. דינה של בקשה האישור שלפני להידוחות, בהעדר עילת תביעה לא לבקשתם ואף לא לחבריו הקבוצה הנטענת.

35. המבקשים יישאו בהוצאות המשייבות במסגרת התקדיינות זו בסכום של 20,000 ש"ח לכל אחת מהמשייבות 4-1,2,1.

36. המזוכירות תעבור עותק של פסק דין למפקח על התעבורה משרד התחבורה על מנת שייתן דעתו כאמור בפסקאות 28 ו-32.

37. המזוכירות תעבור עותק של פסק דין זה למנהל בתי המשפט על מנת שייעדכו את פנקס התובענות הייצוגיות.

ניתן היום, ח' טבת תשע"ד, 11 דצמבר 2013, בהעדר הצדדים.

פרופ' עופר גרוסקופף, שופט

20
21